

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
PEDRO CRUZ VILLALÓN IŠVADA,
pateikta 2012 m. gruodžio 19 d.¹

Byla C-478/11 P **Laurent Gbagbo** prieš **Europos Sąjungos Tarybą**

Byla C-479/11 P **Katinan Justin Koné** prieš **Europos Sąjungos Tarybą**

Byla C-480/11 P

Akissi Danièle Boni-Claverie prieš **Europos Sąjungos Tarybą**

Byla C-481/11 P **Alcide Djédjé** prieš

Europos Sąjungos Tarybą **Byla C-482/11 P**

Affi Pascal N'Guessan

prieš

Europos Sąjungos Tarybą

„Apeliacinis skundas — Konkrečios ribojamosios priemonės, taikomos tam tikriems asmenims ir subjektams, atsižvelgiant į padėtį Dramblio Kaulo Krante — Lėšų išsaldymas — Atvykimas į Sąjungos teritoriją — Asmeninio pranešimo apie minėtas priemones nebuvimas — Galimybė kreiptis į teismą — Terminas — Bendrojo Teismo procedūros reglamento 111 ir 113 straipsniai — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis“

1. Nagrinėdamas penkis apeliacinius skundus, pateiktus dėl Bendrojo Teismo nutarčių pripažinti suinteresuotųjų asmenų pareikštus ieškinius dėl Tarybos priimtų priemonių, siekiant vadovaujant Jungtinių Tautų Saugumo Tarybai atkurti taiką ir užtikrinti saugumą Dramblio Kaulo Kranto regione, nepriimtinais, Teisingumo Teismas turi galimybę toliau plėtoti savo doktriną, susijusią su Sąjungoje užtikrinama teise į veiksmingą teisminę gynybą dėl jos institucijų veiksmų, kuriais nustatomos tokio tipo priemonės.

2. Šiose bylose, skirtingai nuo bylų, kurios buvo išspręstos 2008 m. rugsėjo 3 d. ir 2011 m. lapkričio 16 d. sprendimais *Kadi ir Al Barakaat International Foundation prieš Tarybą*² ir *Komisiją ir Bank Melli Irán prieš Tarybą*³, Teisingumo Teismo prašoma nuspręsti ne dėl sprendimų, kuriais apeliantams nustatytos ribojamosios priemonės, teisėtumo, o dėl Bendrojo Teismo nutarčių, kuriomis dėl šių priemonių pareikšti ieškiniai buvo pripažinti nepriimtini, atitikties teisei.

3. Be to, mano nuomone, atsižvelgiant į ypatingas šios bylos aplinkybes, apeliantams Bendrajame Teisme turėjo būti suteikta galimybė, vadovaujantis rungtyniškumo principu, pateikti argumentus tiek dėl momento, kada jie iš tikrųjų sužinojo apie jiems poveikį darančias priemones, tiek dėl galimų *force majeure* aplinkybių, kaip tai numatyta Bendrojo Teismo procedūros reglamento 113 straipsnyje, todėl šiuose apeliaciniuose skunduose nurodytą antrąją pagrindą reikia patenkinti. Kitaip tariant, manau, kad nagrinėjamomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai tiesiogiai pripažino, kad, atsižvelgus vien į minėtus ieškinius, „akivaizdu“, jog jie pareikšti praleidus terminą, kaip tai suprantama pagal minėto reglamento 111 straipsnį.

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — Sujungtos bylos C-402/05 P ir C-415/05 P, Rink. p. I-6351.

3 — Byla C-548/09 P, Rink. p. I-11381.

I – Bylos aplinkybės ir teisės aktai

4. 2004 m. lapkričio 15 d. priimta Rezoliucija 1572 (2004) Jungtinių Tautų Saugumo Taryba (toliau – Saugumo Taryba), remdamasi Jungtinių Tautų Chartijos VII skyriumi ir atsižvelgdama į tai, kad situacija Dramblio Kaulo Krante kelia pavojų taikai ir saugumui regione, nusprendė nustatyti tam tikras ribojamąsias priemones (draudimas judėti ir lėšų, finansinio turto bei ekonominių išteklių įšaldymas) asmenims ir institucijoms, kuriuos nustato šiuo tikslu pagal tą pačią rezoliuciją įsteigtas komitetas (toliau – Sankcijų komitetas).

5. Nuo 2004 m. gruodžio 13 d. buvo priimta serija Sąjungos teisės aktų, kuriais siekta įgyvendinti minėtą Saugumo Tarybos rezoliuciją⁴.

6. Jungtinėms Tautoms pripažinus, kad Dramblio Kaulo Kranto Respublikos prezidentu per nuo 2010 m. spalio 31 d. iki lapkričio 28 d. vykusius rinkimus išrinktas Alassane Ouattara, 2010 m. gruodžio 17 d. Europos Taryba paragino visus civilius ir karinius Dramblio Kaulo Kranto lyderius paklusti Prezidento A. Ouattara valdžiai ir patvirtino Sąjungos sprendimą imtis sankcijų prieš tuos, kurie ir toliau negerbs tautos valios.

7. Siekdama nustatyti apribojimo priemones tam tikriems asmenims, kurie kliudė taikos ir nacionalinio susitaikymo procesui Dramblio Kaulo Krante ir visų pirma kėlė grėsmę sėkmingiems rinkimų proceso rezultatams, nors Saugumo Taryba arba Sankcijų komitetas šių asmenų tokiais nepripažino, Taryba 2010 m. gruodžio 22 d. priėmė Sprendimą 2010/801/BUSP⁵, kuriuo, kiek tai reikšminga šios bylos aplinkybėms, dviejų iš šiuos apeliacinius skundus pateikusiųjų asmenų pavardės buvo įtrauktos į asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašą.

8. Konkrečiai kalbant, Sprendime 2010/801 pateikta naujos redakcijos Sprendimo 2010/656 4 straipsnio 1 dalis, pagal kurią:

„1. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, kad užkirstų kelią atvykimui į savo teritoriją ar vykimui per ją tranzitu:

- a) I priede nurodytiems Sankcijų komiteto nustatytiems asmenims <...>;
- b) II priede nurodytiems ir į I priede pateiktą sąrašą neįtrauktiems asmenims, kurie kliudo taikos ir nacionalinio susitaikymo procesui ir visų pirma kelia grėsmę sėkmingiems rinkimų proceso rezultatams.“

9. Tarp Sprendimu 2010/801 į Sprendimo 2010/656 II priede pateiktą sąrašą įtrauktų pavardžių nurodomos šios pavardės, kartu pateikiant šiuos paaiškinimus:

„1. Pascal Affi N’Guessan. Gimęs 1953 m. sausio 1 d. Buadikre <...>. Dramblio Kaulo Kranto liaudies fronto (FPI) generalinis sekretorius, buvęs Ministras Pirmininkas. Laikosi radikalių pažiūrų ir vykdo aktyvią dezinformacijos veiklą. Kursto smurtą.

<...>

4 — 2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos bendrąja pozicija 2004/852/BUSP dėl ribojančių priemonių Dramblio Kaulo Krantui (OL L 368, p. 50) Taryba nustatė, kad asmenims, kurie, anot kompetentingo Jungtinių Tautų sankcijų komiteto, kelia grėsmę taikai ir nacionalinio susitaikymo procesui Dramblio Kaulo Krante, taikomos pagal Saugumo Tarybos rezoliuciją 1572 (2004) nustatytos priemonės, įskaitant lėšų, kito finansinio turto ir ekonominių išteklių įšaldymą. Siekdama įgyvendinti Bendrojoje pozicijoje 2004/852 apibūdintas priemones, Taryba priėmė 2005 m. balandžio 12 d. Reglamentą (EB) Nr. 560/2005, nustatantį tam tikras konkrečias ribojančias priemones, taikytinas tam tikriems asmenims ir subjektams atsižvelgiant į padėtį Dramblio Kaulo Krante (OL L 95, p. 1). Bendrosios pozicijos 2004/852 galiojimas buvo nuolat pratęsiamas ir ji buvo iš dalies keičiama – paskutinį kartą tai buvo padaryta 2008 m. lapkričio 18 d. Tarybos bendrąja pozicija 2008/873/BUSP, atnaujinančia ribojamąsias priemones, nustatytas Dramblio Kaulo Krantui (OL L 308, p. 52). Galiausiai ji buvo panaikinta ir pakeista 2010 m. spalio 29 d. Tarybos sprendimu 2010/656/BUSP, kuriuo atnaujinamos ribojamosios priemonės Dramblio Kaulo Krantui (OL L 285, p. 28).

5 — 2010 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/656 (OL L 341, p. 45).

13. Laurent Gbagbo. Gimęs 1945 m. gegužės 31 d. Gagnoa. Tariamasis Respublikos Prezidentas.“

10. Sprendimu 2011/17/BUSP⁶, atsižvelgiant į sudėtingą padėtį Dramblio Kaulo Krante, Sprendimas 2010/656 buvo iš naujo iš dalies pakeistas siekiant į Sprendimo 2010/656 II priede pateiktą asmenų sąrašą įtraukti naujas pavardes. Kiek tai reikšmingas šiai bylai, į šį sąrašą įtrauktos šios pavardės:

„17. Danièle Boni Claverie (Prancūzijos ir Dramblio Kaulo Kranto pilietė). Spėjama moterų, šeimos ir vaikų reikalų ministrė. Dalyvavimas neteisėtos Laurent Gbagbo vyriausybės veikloje.

<...>

27. Koné Katina Justin. Spėjamas ministras, atsakingas už biudžetą. Dalyvavimas neteisėtos Laurent Gbagbo vyriausybės veikloje.“

11. Sprendimas 2010/656 buvo vėl iš dalies pakeistas 2011 m. sausio 14 d. Sprendimu 2011/18/BUSP⁷, kuriuo II priede pateiktame sąraše nurodytiems asmenims nustatytos papildomos ribojamosios priemonės, konkrečiai tariant, išaldomos lėšos, o šis sąrašas iš dalies pakeistas. Sprendimu 2011/18 įtvirtinta nauja Sprendimo 2010/656 5 straipsnio 1 ir 2 dalių redakcija:

„1. Visos lėšos ir ekonominiai ištekliai, kuriuos valdo arba tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja:

- a) I priede nurodyti asmenys, kuriuos nustatė Sankcijų komitetas ir kurie minimi 4 straipsnio 1 dalies a punkte, arba kurie priklauso subjektams, kuriuos valdo arba tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja tie asmenys ar subjektai arba [asmenys arba] bet kurie asmenys, veikiantys tų asmenų ar subjektų vardu [asmenų vardu] ar jų nurodymu, kaip nustatyta Sankcijų komiteto;
- b) II priede nurodyti asmenys arba subjektai, kurie nėra įtraukti į I priede pateiktą sąrašą ir kurie kliudo taikos bei nacionalinio susitaikymo procesui, visų pirma kelia grėsmę sėkmingiems rinkimų proceso rezultatams, arba kurie priklauso subjektams, kuriuos valdo arba tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja tie asmenys ar subjektai arba bet kurie asmenys, veikiantys tų asmenų ar subjektų vardu ar jų nurodymu,

yra išaldomi.

2. 1 dalyje nurodytiems asmenims ar subjektams arba jų naudai draudžiama leisti tiesiogiai ar netiesiogiai naudotis lėšomis, finansiniu turtu arba ekonominiais ištekliais.“

12. Tą pačią 2011 m. sausio 14 d., siekdama užtikrinti suderinamumą su Sprendimo 2010/656 I ir II priedų dalinio keitimo ir peržiūros procesu, Taryba priėmė Reglamentą (ES) Nr. 25/2011⁸, kuriuo nustatyta tokia Reglamento Nr. 560/2005 2 straipsnio redakcija:

„1. Visos I priede arba IA priede išvardytiems fiziniams arba juridiniams asmenims, subjektams ir įstaigoms priklausančios, jų nuosavybė esančios, jų valdomos ar kontroliuojamos lėšos ir ekonominiai ištekliai yra išaldomi.

2. I priede arba IA priede išvardytiems fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ar įstaigoms arba jų naudai draudžiama tiesiogiai ar netiesiogiai leisti naudotis lėšomis ar ekonominiais ištekliais.

6 — 2011 m. sausio 11 d. Tarybos sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/656 (OL L 11, p. 31).

7 — 2011 m. sausio 14 d. Tarybos sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/656/BUSP (OL L 11, p. 36).

8 — Reglamentas, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 560/2005, (OL L 11, p. 1).

3. Draudžiama sąmoningai ir apgalvotai dalyvauti veikloje, kuria tiesiogiai ar netiesiogiai siekiama nesilaikyti arba dėl kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nesilaikoma 1 ir 2 dalyse nurodytų priemonių.
4. Į I priedą įtraukiami Sprendimo 2010/656/BUSP su padarytais pakeitimais 5 straipsnio 1 dalies a punkte nurodyti fiziniai arba juridiniai asmenys, subjektai ir įstaigos.
5. Į IA priedą įtraukiami Sprendimo 2010/656/BUSP su padarytais pakeitimais 5 straipsnio 1 dalies b punkte nurodyti fiziniai arba juridiniai asmenys, subjektai ir įstaigos.“
13. A. P. N’Guessan, L. Gbagbo, K. J. Koné ir A.D. Boni Claverie pavardės buvo paliktos Sprendimo 2010/656 II priedo sąrašė ir įtrauktos į Reglamento Nr. 560/2005 I A priede pateiktą sąrašą.
14. 2011 m. kovo 30 d. Saugumo Taryba priėmė Rezoliuciją 1975 (2011), kurios I priede išvardyti asmenys, trukdantys taikai ir susitaikymui Dramblio Kaulo Krante, Jungtinių Tautų ir kitų šioje šalyje veikiančių tarptautinių subjektų darbui ir darantys sunkius žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus. Šiame priede nurodytos šios apeliančių šioje byloje pavardės: L. Gbagbo, A. P. N’Guessan ir A. Djédjé.
15. 2011 m. balandžio 6 d. Taryba priėmė du naujus teisės aktus šiuo klausimu: pirma, Sprendimą 2011/221/BUSP⁹, kuriuo vėl iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/656, ir Reglamentą (ES) Nr. 330/2011¹⁰, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 560/2005. Abiejuose teisės aktuose nustatytos papildomos ribojamosios priemonės ir iš dalies pakeisti Sprendimo 2010/656 I ir II prieduose ir Reglamento Nr. 560/2005 I ir IA prieduose pateikti sąrašai.
16. Pagal šiuos pakeitimus L. Gbagbo ir A. P. N’Guessan buvo išbraukti iš Sprendimo 2010/656 II priedo ir įtraukti į to paties sprendimo I priedą. Savo ruožtu A. Djédjé buvo įtrauktas į šio sprendimo I priedą kartu su paaiškinimu: „artimas [L. Gbagbo] patarėjas: [L. Gbagbo] neteisėtos Vyriausybės narys; trukdo taikos ir susitaikymo procesui, viešai kursto neapykantą ir smurtą“.
17. Paskutinės redakcijos¹¹ Sprendimo 2010/656 7 straipsnyje nustatyta:
„1. Jeigu Saugumo Taryba arba Sankcijų komitetas įtraukia į sąrašą asmenį arba subjektą, Taryba tokį asmenį arba subjektą įtraukia į I priede pateiktą sąrašą.
2. Jeigu Taryba nusprendžia asmeniui arba subjektui taikyti 4 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytas priemones, ji atitinkamai iš dalies pakeičia II priedą.
3. Taryba tiesiogiai, jei adresas žinomas, arba viešai paskelbdama pranešimą, atitinkamam asmeniui arba subjektui praneša apie savo sprendimą, įskaitant įtraukimo į sąrašą priežastis, taip suteikdama tokiam asmeniui ar subjektui galimybę pateikti savo pastabas.
4. Jeigu pateikiamos pastabos arba pateikiama naujų esminių įrodymų, Taryba peržiūri savo sprendimą ir atitinkamai apie tai informuoja susijusį asmenį arba subjektą.“

9 — Sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/656/BUSP (OL L 93, p. 20).

10 — Reglamentas, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 560/2005 (OL L 93, p. 10).

11 — Sprendimas 2010/801.

18. Paskutinės redakcijos¹² Reglamento Nr. 560/2005 11 a straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Taryba atitinkamam 1 ir 2 dalyse nurodytam fiziniam arba juridiniam asmeniui, subjektui arba įstaigai tiesiogiai, jei adresas žinomas, arba netiesiogiai, t. y. viešai paskelbdama pranešimą, praneša savo sprendimą, įskaitant įtraukimo į sąrašą priežastis, suteikdama tokiam fiziniam arba juridiniam asmeniui, subjektui arba įstaigai galimybę pateikti pastabų.“

19. 2010 m. gruodžio 28 d., 2011 m. sausio 18 d. ir 2011 m. balandžio 7 d. Taryba Oficialiajame leidinyje paskelbė pranešimus asmenims, kuriems taikomos Sprendime 2010/656 ir Reglamente Nr. 560/2005 numatytos ribojamosios priemonės¹³.

II – Procesas Bendrajame Teisme ir nutartys, dėl kurių buvo pateikti apeliaciniai skundai

20. 2011 m. liepos 7 d. apeliantai pateikė Bendrajam Teismui atskirus ieškinius¹⁴ dėl su jais susijusių ginčijamų nuostatų panaikinimo, remdamiesi, pirma, teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą pažeidimu ir, antra, nuosavybės teisės ir judėjimo laisvės pažeidimu.

21. Dėl ieškinių pareiškimo termino¹⁵ apeliantai nurodė: kadangi apie ginčijamas nuostatas nebuvo pranešta, jiems negali būti taikomas SESV 263 straipsnyje numatytas dviejų mėnesių terminas.

22. Bendrasis Teismas atskiromis 2011 m. liepos 13 d. nutartimis atmetė ieškinius dėl panaikinimo nusprendęs, kad jie buvo pareikšti praleidus terminą. Trumpai tariant, anot Bendrojo Teismo, pagal SESV 263 straipsnį ir Bendrojo Teismo procedūros reglamento 102 straipsnio 1 dalį ieškiniai turėjo būti pareikšti per dviejų mėnesių terminą, skaičiuojamą nuo keturioliktos dienos po ginčijamų nuostatų paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* pabaigos. Atsižvelgiant į šį terminą vieni ieškiniai turėjo būti pareikšti iki 2011 m. balandžio 8 d., o kiti iki 2011 m. liepos 1 d. Kadangi visi šie ieškiniai užregistruoti 2011 m. liepos 7 d., jie pripažinti nepriimtinais; be to, nė vienas apeliantas nesirėmė aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, ar *force majeure* buvimu, dėl ko būtų galima taikyti išimtį dėl SESV 263 straipsnyje numatyto termino.

III – Apeliaciniai skundai

23. 2011 m. rugsėjo 21 d. apeliantai pateikė Teisingumo Teismui atskirus apeliacinius skundus dėl minėtų Bendrojo Teismo nutarčių atvesti ieškinius.

24. Apeliantai nurodo du apeliacinio skundo pagrindus. Pirmasis susijęs su tuo, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes nepripažino, kad karo padėtis Dramblio Kaulo Krante prilygsta *force majeure*. Antrajame apeliacinio skundo pagrindu apeliantai Bendrajam Teismui priekaištauja, kad nors apie ginčijamus aktus jiems nebuvo pranešta, jis rėmėsi teisinio saugumo principu ir jų ieškiniams taikė įprastą ieškinių pareiškimo terminą, pratęsęs jį tik terminu dėl nuotolių. Taip jis procesines normas aiškino siaurai, o apeliantų nuomone, tai priimtina tik įprastose situacijose, tačiau netaikytina tokiu atveju, kaip nagrinėjamas, kai susiję asmenys gyvena ne Sąjungoje, o valstybėje, kurioje yra karo padėtis.

12 — Reglamentas Nr. 25/2011.

13 — Atitinkamai OL C 353, p. 11; OL C 14, p. 8 ir OL C 108, p. 2 ir 4.

14 — Ieškiniai buvo įregistruoti T-348/11–T-352/11 numeriais.

15 — 42 ir 43 punktai.

25. Papildomai apeliantai tvirtina, kad pats Teisingumo Teismas turėtų panaikinti ginčijamus aktus, nes Tarybos padarytais rimtais pagrindinių žmogaus teisių pažeidimais kėsiamasi į „Europos teisės sistemą“. Toliau jie nurodo, kad Teisingumo Teismas gali tik pripažinti, kad Procedūros reglamentu pažeidžiamos Sutartys ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencija tiek, kiek juo leidžiama apeliančių atžvilgiu remtis terminu jų teisei pareikšti ieškinius.

26. Tad jie Teisingumo Teismo prašo: a) panaikinti Bendrojo Teismo nutartis atmesti jų pateiktus ieškinius; b) grąžinti bylą minėtam Bendrajam Teismui tam, kad jie galėtų pasinaudoti savo teisėmis; ir c) priteisti iš Tarybos bylinėjimosi išlaidas.

IV – Procesas Teisingumo Teisme

27. Taryba pateikė savo prieštaravimus dėl apeliacinio skundo.

28. Atsiliepime į apeliacinį skundą Taryba dėl pirmojo apeliacinio skundo pagrindo tvirtina, kad apeliantai nepaaiškino, kodėl jiems negalėjo būti žinoma apie Sąjungos veiksmus iki Sprendimo 2011/211/BUSP priėmimo, kai bent vienas iš apeliančių konsultavosi su savo advokatu Paryžiuje nuo 2010 m. gruodžio mėnesio. Be to, apeliančių nurodyta karo padėtis negali būti pripažinta *force majeure* atveju, nes ji atsirado dėl pačių apeliančių atsisakymo perduoti valdžią išrinktam prezidentui.

29. Dėl antrojo apeliacinio skundo pagrindo Taryba tvirtina, kad apeliantai neįrodo, nei kada jie sužinojo apie ginčijamus aktus, nei dėl kokių priežasčių negalėjo jų ginčyti 2011 m. kovo ir balandžio mėnesiais. Bet kuriuo atveju, anot Tarybos, ji neprivalėjo asmeniškai pranešti apie ginčijamus aktus, nes, skirtingai nuo bylos, kurioje priimtas minėtas 2011 m. lapkričio 16 d. Sprendimas *Bank Mellí Irán*, šiuo metu taikytinuose teisės aktuose, t. y. Sprendime 2010/656, numatyta galimybė pranešti paskelbiant oficialų pranešimą tuo atveju, kai susijusio asmens gyvenamoji vieta nežinoma.

30. 2011 m. gruodžio 14 d. nutartimi bylos C-478/11 P–C-482/11 P buvo sujungtos, o prašymas bylas nagrinėti taikant pagreitintą procedūrą, numatytą Procedūros reglamento 62a straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje, atmetas.

31. 2012 m. vasario 16 d. laišku Taryba Teisingumo Teismui pranešė, kad pagal 2012 m. vasario 10 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimą 2012/74/BUSP¹⁶ A.D. Bonie-Claverie pavardė buvo išbraukta iš Sprendimo 2010/656/BUSP II priede pateikto sąrašo.

32. Teisingumo Teismas nusprendė surengti viešą teismo posėdį ir paragino šalis iki 2012 m. birželio 15 d. raštu atsakyti į du klausimus, susijusius su data, kada apeliantai „iš tikrųjų sužinojo“ apie ginčijamus aktus, ir priežastimis, dėl kurių Taryba padarė išvadą, kad negalėjo jiems pranešti asmeniškai. Pasibaigus šiuo tikslu nustatytam terminui, Teisingumo Teisme buvo užregistruotas toks Tarybos atsakymas: ji nežinojo suinteresuotųjų asmenų gyvenamųjų vietų adresų ir, atsižvelgiant į suirutę Dramblio Kaulo Krante 2011 m. kovo–balandžio mėn., buvo labai sudėtinga užtikrinti, kad adresatai iš tikrųjų gaus pranešimus, net jeigu šie būtų buvę išsiųsti faksu ar registruotu paštu jiems į biurus, nepaisant to, kad paprastai Taryba vengia pranešimus fiziniams asmenims siųsti jiems į biurus.

33. Nustatęs paskutinį terminą apeliantams pateikti atsakymus į pirmesniame punkte nurodytus klausimus ir pranešti apie savo ketinimą dalyvauti 2012 m. birželio 26 d. paskirtame teismo posėdyje, 2012 m. birželio 21 d. nutartimi Teisingumo Teismo pirmininkas, teisėjo pranešėjui ir generaliniam advokatui pritarus ir išklausęs Tarybą, kuri tam neprieštaravo, o apeliantams neatsiliepęs, nutarė teismo posėdžio neorganizuoti.

16 — Įgyvendinimo sprendimas 2012/74, kuriuo įgyvendinamas Sprendimas 2010/656 (OL L 38, p. 43).

V – Vertinimas

A – Nagrinėjimo tvarka

34. Reikia priminti, kad šie apeliaciniai skundai grindžiami dviem pagrindais. Pirmajame jų nurodoma tai, kad Bendrasis Teismas nenusprendė, jog karo padėtis, kuri tariamai buvo Dramblio Kaulo Krante, prilyginama *force majeure* atvejui, sutrukdžiusiam apeliantams veiksmingai pasinaudoti teise pareikšti ieškinį dėl ginčijamų aktų panaikinimo. Antrajame apeliacinių skundų pagrinde nurodoma, kad negalima remtis teisinio saugumo principu siekiant pateisinti, kad, pirma, ieškiniams būtų taikomas įprastas ieškinių pareiškimo terminas, pratęstas tik terminu dėl nuotolių, ir, antra, kad apie minėtus ginčijamus aktus apeliantams nebuvo pranešta asmeniškai.

35. Remdamiesi šiais dviem pagrindais apeliantai prašo panaikinti Bendrojo Teismo nutartis atmesti ieškinius ir atitinkamai grąžinti bylas Bendrajam Teismui, kad jie galėtų pasinaudoti jame savo teisėmis. Teisingumo Teismas turėtų nuspręsti dėl šių reikalavimų ir dėl reikalavimo priteisti iš Tarybos bylinėjimosi išlaidas.

36. Mano nuomone, nereikia svarstyti apeliaciniuose skunduose pateiktos klaidinančios papildomos nuorodos į Procedūros reglamentui priskiriamus Sutarčių ir EŽTK pažeidimus. Iš tikrųjų kiekviename apeliaciniame skunde nurodyta¹⁷: „tuo atveju, jei nebūtų patenkinti ankstesni reikalavimai, šiuos aktus prašoma panaikinti todėl, kad jais rimtai pažeidžiamos pagrindinės teisės ir laisvės“.

37. Tačiau tokia nurodytuose reikalavimuose pateikto kaltinimo dėl aktų, kuriais remiantis apeliantų atžvilgiu buvo priimtos ribojamosios priemonės, forma nėra formalus reikalavimas, kad būtų išnagrinėtas šių aktų teisėtumas ir prireikus jie būtų pripažinti niekiniais. Priešingai, pakartoję, kad šiais „aktais“ pažeidžiamos teisės ir laisvės, apeliantai daro išvadą, kad „todėl Teisingumo Teismas gali tik konstatuoti, kad Procedūros reglamentu pažeidžiamos Sutartys <...> ir Konvencija <...>, todėl negali būti taikomas“ (apeliacinių skundų 97 punktas). Vadinas, nurodytas teisių pažeidimas priskiriamas ne Bendrajame Teisme ginčijamiems Tarybos aktams, o pačiam Procedūros reglamentui, pagal kurį tuos aktus leidžiama ginčyti tik per nustatytą terminą. Tačiau iš tikrųjų teisių pažeidimas priskiriamas ne pačiam Procedūros reglamentui, bet jo taikymui šiose bylose.

38. Taigi nėra pakankamo net mažiausio pagrindo aiškinti, kad ginčijamas Procedūros reglamento galiojimas ar juo labiau kad apeliantai Teisingumo Teismo prašo nuspręsti ne tik dėl nutarčių atmesti ieškinius galiojimo, bet ir dėl klausimo, dėl kurio negalėjo diskutuoti Bendrajame Teisme, esmės. Tad šia prasme lemiamą reikšmę reikia suteikti apeliaciniuose skunduose nurodytų reikalavimų formuluotei, o nurodomi tik tokie reikalavimai: panaikinti skundžiamas nutartis ir grąžinti bylas Bendrajam Teismui, kad jis galėtų nuspręsti dėl esmės.

39. Kitas nagrinėtinas klausimas – pagal Procedūros reglamento 61 straipsnį Teisingumo Teismas galėtų savo ruožtu šioje byloje nuspręsti dėl ginčijamų priemonių galiojimo. Aišku, šią galimybę galėsiu aptarti tik po to, kai išnagrinėsiu kaltinimus dėl sprendimų, užkirtusių kelią, kad pats Bendrasis Teismas patikrintų šių sprendimų galiojimą.

40. Taip apibrėžęs šios bylos dalyką, pradėsiu paaiškinimu, kaip, mano nuomone, būtų tinkamiausia nagrinėti apeliaciniuose skunduose pateiktus klausimus.

17 — Apeliacinio skundo byloje C-478/11 P 95 punktas; apeliacinio skundo byloje C-479/11 P 93 punktas ir apeliacinių skundų bylose C-480/11 P, C-481/11 P ir C-482/11 P 92 punktas.

41. Kaip jau minėjau, kadangi šios bylos dalykas yra ne Tarybos apeliančių atžvilgiu priimtų priemonių atitiktis teisei, o Bendrojo Teismo ieškinių dėl šių priemonių atmetimo pagrįstumas, gali atrodyti, kad iš principo šių priemonių nebūtina aptarti. Tačiau taip nėra. Nors, kaip minėjau, manau, kad reikia patenkinti antrąjį šių apeliacinių skundų pagrindą, tai susiję su ypatingomis, net išimtinėmis aplinkybėmis, kuriomis buvo priimtose ginčijamos priemonės.

42. Tad, pirma, tam, kad būtų galima patikslinti, kaip ir kiek ginčijamos priemonės paveikė suinteresuotuosius asmenis, reikia nustatyti koks yra šių priemonių pobūdis, turinys ir apimtis. Nuo to priklauso formalūs ir materialūs pranešimo apie šias priemones konkrečioms suinteresuotiesiems asmenims reikalavimai.

43. Jeigu, kaip iš anksto galiu nurodyti, būtų prieita prie išvados, kad apie ginčijamas priemones dėl jų turinio turėjo būti asmeniškai pranešta suinteresuotiesiems asmenims, logiškai kiltų kitas klausimas: ar, atsižvelgus į nagrinėjamos bylos aplinkybes, būtų tinkama apie jas pranešti kitu būdu.

44. Jeigu galiausiai būtų prieita prie išvados, kad pagal Sąjungos teisę tam tikromis aplinkybėmis leidžiami alternatyvūs pranešimo būdai, toliau reikėtų nagrinėti klausimą dėl priemonių, apie kurias pranešta tokiu būdu, ginčijimo termino. Tada reikėtų analizuoti, nuo kurio momento šis terminas pradedamas skaičiuoti, ir, pirmiausia, ar nagrinėjamos bylos aplinkybėmis viena iš priežasčių, sutrukdžiusių įprastą termino skaičiavimą, prilygintina *force majeure* atvejui.

45. Aptaręs visa tai, pabrėžiu, kad siekiu ne pateikti nuomonę dėl Tarybos veiksmų, o tik parodyti, kad klausimas dėl jos nustatytų priemonių ginčijimo Bendrajame Teisme termino nebuvo toks paprastas, kaip ji aiškina, todėl negalima sakyti, kad ieškiniai buvo „akivaizdžiai“ nepriimtini.

B – Ginčijamų priemonių pobūdis, turinys ir apimtis. Būtinybė pranešti asmeniškai

46. Kaip išdėsciau, apeliančių nenaudai priimtose priemonės apima draudimą atvykti į valstybių narių teritoriją ar keliauti per ją tranzitu ir visų jiems priklausančių ar tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuojamų lėšų ir kitų ekonominių išteklių Europos Sąjungoje išaldymą.

47. Neverta nė sakyti, kad šiomis priemonėmis bent *prima facie* daromas poveikis apeliančių pagrindinei teisei, kaip antai teisei į nuosavybę, kuri pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnį užtikrinama „kiekvienam“¹⁸, neatsižvelgiant į tai, kad taip pat jos gali daryti poveikį ir kitoms teisėms ar teisėtiems interesams.

48. Be to, kas yra ypač reikšminga šioje byloje, – šios priemonės priimtose *de plano* (automatiškai), neišklausius susijusių asmenų ir nesuteikus galimybės dėl jų prieštarauti. Žinoma, netrūksta priežasčių, pateisinančių tokią skubią procedūrą, kurios buvo imtasi dėl tarptautinių taikos ir stabilumo palaikymo ar atkūrimo operacijų regionuose, kuriuose kyla pavojus pagrindinėms žmogaus teisėms. Tačiau tai nereiškia, kad galime neatsižvelgti į aplinkybę, jog siekiant šių tikslų veiksmingumo dėl tokio būdo (*de plano*) aukojamos tam tikros nuo „teisinės valstybės“ sąvokos neatsiejamos garantijos¹⁹. Viena iš pirmųjų tokių garantijų yra principas, pagal kurį negalima pažeisti teisių ar interesų, nesuteikus suinteresuotajam asmeniui galimybės būti išklausytam.

49. Trumpai tariant, aptariamos priemonės priimtose per procedūrą, apie kurią susijusiems asmenims ir subjektams buvo neįmanoma sužinoti ir joje dalyvauti, o dėl jų turinio nedelsiant daromas poveikis jų teisėms ir teisėtiems interesams.

18 — Pagal nusistovėjusią Europos Žmogaus Teisių Teismo doktriną, įtvirtintą nuo 1976 m. gruodžio 7 d. Sprendimo *Handyside prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 5493/72) 62 punkte: laikinos turto arešto priemonės, dėl kurių turto savininkas kurį laiką negali savo nuožiūra naudotis jam priklausančiu turto, patenka į EŽTK protokolo Nr. 1 1 straipsnio antros pastraipos taikymo sritį.

19 — Nuoroda, nors ir glausta, į su teisine valstybe susijusią literatūrą būtų perteklinė, tačiau manau, kad Thomas Bingham *The Rule of Law* „The sixth David Williams Lecture“, Centre for Public Law, 2006 m. lapkričio 16 d., išdėstė labai išsamius ir tinkamus argumentus.

50. Pastaroji pastaba gali turėti didelę reikšmę teisei į teisminę gynybą. Iš tikrųjų, atsižvelgiant į tokį poveikį, akivaizdu, kad bet kuriuo atveju pagrindine teise į veiksmingą atitinkamų teisių ir laisvių teisminę gynybą, t. y. pagrindine teise, kuri, remiantis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – ESPTC) 47 straipsniu, pripažįstama „kiekvienam“, kurio teisės galėjo būti pažeistos Sąjungos valdžios institucijų, suinteresuotieji asmenys turi pasinaudoti.

51. Taigi, manau, kad išimtinis šių priemonių priėmimo procedūros pobūdis, jeigu jos galima išvengti, neturėtų išsiplėsti ir pažeisti teisę gintis nuo sankcijų po to, kai jos jau buvo priimtos ir veiksmingai taikomos. Trumpai tariant, nors išimtinis sankcijos priėmimo procedūros pobūdis gali pasiteisinti, bet kuriuo atveju negali būti nukrypstama nuo veiksmingos teisės gintis nuo šios sankcijos.

52. Kitaip tariant, teisinės valstybės garantijos kiekvienam asmeniui Sąjungoje užtikrina valdžios institucijų sprendimų, kuriais gali būti pažeidžiamos jo teisės, laisvės ir interesai, teisminę kontrolę. Reikia pridurti, kad paprastai iki šios teisės gintis garantijos atsiradimo sankcijos skyrimo ar pačioje teisių apribojimo procedūroje egzistuoja kitos garantijos. Darytina išvada, kad jeigu didelė šių garantijų dalis, galbūt net jos visos, dingsta, teisminės gynybos garantija įgyja ypatingą reikšmę.

53. Kitaip tariant, nors dėl rimtų, su viešąja tvarka ir nacionaliniu saugumu susijusių priežasčių gali būti pateisinama teisės ribojančių aktų ir nuostatų rengimo procedūroje nukrypti nuo teisės sistemoje numatytų bendrų garantijų, tokia praktika galima tik su sąlyga, kad įgyvendinant šiuos aktus ir nuostatas būtų atliekama galutinė jų teisminė kontrolė, kuria šie apribojimai būtų taip kompensuojami²⁰.

54. Todėl, kaip matysime toliau, reikia būti ypač reikliems, kai, kaip ir šioje byloje, susiduriame su situacija, kada tam tikra prasme teisinė valstybė visiškai egzistuoja tik tuo momentu, kai atliekama priemonės, priimtos per procedūrą, kuri, kartoju, individualių garantijų atžvilgiu yra akivaizdžiai su trūkumais, palyginti su įprastomis situacijomis, kontrolė.

55. Kaip Teisingumo Teismas turėjo galimybę priminti: „pagal veiksmingos teisminės gynybos principą reikalaujama, kad Sąjungos institucija, kuri priima aktą, kuriuo remiantis imamasi asmenį ar subjektą ribojančių priemonių, nurodytų motyvus, kuriais toks aktas yra grindžiamas, kai tik įmanoma – tokį aktą priimdama arba bent jau kuo greičiau po jo priėmimo, kad tokie asmenys ar subjektai galėtų pasinaudoti teise pareikšti skundą (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation prieš Tarybą ir Komisiją* 336 punktą)“²¹.

56. Kadangi tai yra pareiga, šioje byloje nagrinėjamomis nuostatomis taip pat atsižvelgiama į šį reikalavimą. Pavyzdžiui, paskutinės redakcijos Sprendimo 2010/656 7 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „Taryba tiesiogiai, jei adresas žinomas, arba viešai paskelbdama pranešimą, atitinkamam asmeniui arba subjektui praneša apie savo sprendimą, įskaitant įtraukimo į sąrašą priežastis, suteikdama tokiam asmeniui ar subjektui galimybę pateikti savo pastabas“. Taip pat paskutinės redakcijos Reglamento Nr. 560/2005 11a straipsnio 3 dalyje, savo ruožtu vartojant panašias sąvokas, nustatyta, kad „Taryba atitinkamam 1 ir 2 dalyse nurodytam fiziniam arba juridiniam asmeniui, subjektui arba įstaigai tiesiogiai, jei adresas žinomas, arba netiesiogiai, t. y. viešai paskelbdama pranešimą, praneša savo sprendimą, įskaitant įtraukimo į sąrašą priežastis, suteikdama tokiam fiziniam arba juridiniam asmeniui, subjektui arba įstaigai galimybę pateikti pastabų“.

20 — Šiuo klausimu neseniai priimtame 2012 m. lapkričio 15 d. Sprendime *Taryba prieš Bamba* (C-417/11 P) pažymima, kad kai su sprendimu įsaldyti lešas susiję asmenys neturi teisės būti išklausyti iki sprendimo priėmimo, pareigos motyvuoti laikymasis yra dar svarbesnis, nes jis – vienintelė garantija, leidžianti suinteresuotajam asmeniui bent po šio sprendimo priėmimo veiksmingai pasinaudoti turimomis teisių gynimo priemonėmis, kad užginčytų minėto sprendimo teisėtumą (51 punktą).

21 — Minėto Sprendimo *Bank Melli Iran* 47 punktą ir jame pateikta nuoroda į minėto Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat Internacional Foundation prieš Tarybą ir Komisiją* 336 punktą.

57. Tiesiogiai siejant su teise į šių priemonių teisminę kontrolę reikia nurodyti, kad „tiesioginis“ pranešimas pagal cituotas nuostatas iš principo gali būti tik kai pranešama asmeniškai ar individualiai. Tai kildintina ir iš to, kad pranešimu siekiama ne ko kito, o leisti suinteresuotajam asmeniui gintis nuo jo atžvilgiu priimtų priemonių. Tad pranešimas panaudojamas siekiant apginti šiomis priemonėmis paveiktas teises ir laisves²². Todėl, kiek įmanoma, reikia, kad būtų pranešta iš tikrųjų ir veiksmingai, dėl ko iš principo atmestinas paprastas oficialus paskelbimas.

58. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas byloje *Bank Melli Iran* konstatavo, kad nors toje byloje aptartoje normoje nenumatyta, kokia forma Taryba apie šias priežastis „praneša“ subjektams, šią numatytą pareigą Taryba turi įvykdyti „pranešdama individualiai“²³.

59. Pagaliau šiuo atžvilgiu tai, kad ginčijamos priemonės priimtose pagal aktus, kurie, kaip sprendimai, yra to paties pobūdžio kaip reglamentai, todėl, kaip tai priminė Teisingumo Teismas byloje *Bank Melli Iran*²⁴, visiškai įsigalioja paskelbti Oficialiajame leidinyje, turi tik antrinę reikšmę. Svarbiausia, kad, nepaisant nuostatos, kuria nustatomos ginčijamos priemonės, formalaus pobūdžio, ginčijamos priemonės dėl savo turinio daro tiesioginį poveikį asmenų, kuriems jos tiesiogiai ir asmeniškai skirtos, teisėms ir laisvėms. Vadinas, teisės į veiksmingą teisminę gynybą logikos imperatyvai turi turėti lemiamą reikšmę bet kokių kitų su formalumu susijusių argumentų atžvilgiu²⁵.

60. Galiausiai pirmą išvadą darau tokią: dėl Tarybos apeliančių atžvilgiu priimtų priemonių turinio jos turėjo būti pateiktos tiesiogiai, t. y. jiems asmeniškai pranešta.

C – Galimi alternatyvūs pranešimo būdai

61. Nepaisant ankstesnės išvados, vis dėlto įrodyta, kad šioje byloje suinteresuotiesiems asmenims nebuvo asmeniškai pranešta apie Tarybos priimtas ribojamąsias priemones.

62. Reikia atsižvelgti į tai, kad pagal Sprendimo 2010/656 7 straipsnio 3 dalį ir Reglamento Nr. 560/2005 11a straipsnio 3 dalį, kaip matėme, tuo atveju, kai tiesiogiai pranešti neįmanoma, nes nežinomas suinteresuotojo asmens adresas, reikia viešai paskelbti pranešimą²⁶ ir suteikti tam asmeniui galimybę pateikti savo pastabas²⁷.

63. Noriu iš anksto pastebėti, kad šia pranešimo galimybe nagrinėjamos aplinkybėmis ne tik nepažeidžiama teisė į veiksmingą teisminę gynybą, bet ji net neišvengiama, nors, kaip matysime toliau, ne visada pakankama. Iš tikrųjų, be kitų priežasčių, visų pirma siekiama, kad suinteresuotasis asmuo šiais alternatyviais būdais sužinotų, kad Sąjunga dėl motyvų, apie kuriuos jis taip pat informuojamas, priėmė su jo teisėmis susijusią priemonę. Siekiant leisti pasinaudoti teise į gynybą, pranešti būtina bet kuriuo atveju, net jei pranešama alternatyviu būdu, ir valdžios institucija negali pasitenkinti vien nesėkmingu bandymu pranešti pagal iš principo numatytą pirmąjį būdą. Todėl jei nepavyksta pranešti asmeniškai, reikia pasinaudoti alternatyviu būdu, leidžiančiu pranešti bet kuriuo atveju.

22 — Šiuo atžvilgiu žr. 1997 m. sausio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Socurte ir kt.* (C-143/95, Rink. p. I-1) 31 punktą, kuriame tvirtinama, kad „pranešant apie Bendrijos aktus <...> reikalaujama, kad būtų išsamiai išdėstomi akto, apie kurį pranešama, turinys ir motyvai. Iš tikrųjų be tokio išdėstymo suinteresuotasis trečiasis asmuo negalėtų tiksliai žinoti ginčijamo akto turinio bei motyvų, kad ši sprendimą galėtų tinkamai apskųsti“.

23 — Minėto Sprendimo *Bank Melli Iran* 52 punktas. Ginčijama nuostata buvo 2007 m. balandžio 19 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 423/2007 dėl ribojančių priemonių Iranui (OL L 103, p. 1) 15 straipsnio 3 dalis.

24 — 45 punktas.

25 — Pritariu generaliniam advokatui P. Mengozzi išvadai byloje *Bank Melli Iran*, kurios 39 punkte: „pripažįstamas iš esmės mišrus teisės aktų, kuriais priimamos ribojamosios priemonės, kaip antai aptariamų šioje byloje, pobūdis“. Iš tikrųjų kalbama apie aktus, kurie tuo pačiu metu yra taikomi visuotinai (nes jų adresatai yra visi nustatytas sankcijas privalantys įgyvendinti asmenys) ir konkrečiai (šios priemonės taikomos konkrečioms asmenims).

26 — Sprendimo 2010/656 7 straipsnio 3 dalis.

27 — Reglamento Nr. 560/2005 11 a straipsnio 3 dalis.

64. Žinoma, Sprendimo 2010/656 7 straipsnio 3 dalyje ir Reglamento Nr. 560/2005 11a straipsnio 3 dalyje numatyta „galimybė pateikti pastabų“ savaime nereiškia galimybės ginčyti priemonių teismuose, tačiau teisės į veiksmingą teisminę gynybą atžvilgiu svarbu, kad informacija, pateikta tam, kad suteiktų „galimybę pateikti pastabų“ priemonę priėmusiai institucijai, taip pat būtų galima pasinaudoti kreipiantis dėl priemonės panaikinimo Bendrajame Teisme.

65. Šiuo atžvilgiu reikia aptarti visiškai paprastą klausimą. Šioje byloje aptariamos priemonės priimtose dėl ypatingų priežasčių, o adresatai, kuriems jos daro poveikį, yra asmenys ir subjektai, esantys ypatingoje padėtyje. Iš tikrųjų tai yra priemonės, priimtose Jungtinių Tautų vadovaujamos tarptautinės operacijos, kuria siekiama atkurti taiką ir stabilumą Afrikos kontinento regione, tikslais. Pilietinio karo arba bent labai didelio nesaugumo ir sumaišties tam tikroje teritorijoje, kur neužtikrinama tinkamai sudarytos viešosios valdžios veikla, aplinkybėmis akivaizdu, jog negalima tikėtis, kad tinkamai veiktų tvarkingam ir taikiam sugyvenimui įprastos komunikacijos procedūros ir būdai. Savo ruožtu asmenys, kuriems skirtos priemonės, yra būtent asmenys ir subjektai, kaltinami tam tikru lygiu prisidėjus prie įvykių, sukūrusių nestabilią padėtį, kurią siekiamą sureguliuoti.

66. Tokiomis kaip šioje byloje nagrinėjamomis aplinkybėmis reikia pripažinti, jog yra didelė tikimybė, kad būtų neįmanoma asmeniškai pranešti, todėl, remiantis tuo, kas išdėstyta, reikėtų pasinaudoti alternatyviais pranešimo būdais. Reglamento Nr. 560/2005 11a straipsnio 3 dalyje kaip alternatyvus pranešimo būdas numatytas „viešas paskelbimas“. Taryba manė, kad turėjo būti skelbiama Oficialiame leidinyje, ir tai padarė šios išvados 19 punkte nurodytomis datomis. Galima nenagrinėti klausimo dėl kitų „paskelbimo“ būdų, pavyzdžiui, vietos spaudoje. Bet kuriuo atveju, kadangi tai nėra šioje vietoje nagrinėtinas klausimas, kaip matysime toliau, jis neturi didelės reikšmės, nes pagrindinis kriterijus nagrinėjamos bylos aplinkybėmis turi būti momentas, kada suinteresuotieji asmenys sužinojo apie ginčijamas priemones²⁸.

67. Iš tikrųjų Sąjunga privalo kiek įmanyma užtikrinti, kad apie priemones būtų sužinota, nes tik nuo momento, kai suinteresuotieji asmenys sužino apie ginčijamas priemones, jie gali iš tikrųjų reaguoti²⁹, ir pradėdamas skaičiuoti atitinkamas ieškinio pareiškimo terminas. Be to, ji privalo aktyviai siekti, kad šis tikslas būtų įgyvendintas, nes būtent atsižvelgiant į šias pastangas gali būti įrodyta prezumpcija, kad suinteresuotasis asmuo žinojo apie priemones, o tai leistų pradėti skaičiuoti šį terminą.

68. Trumpai tariant, kuo daugiau valdžios institucija pateikia įrodymų apie savo rūpestingumą suinteresuotajam asmeniui pranešti apie jo atžvilgiu priimtas priemones, tuo tvirtesnė žinojimo apie jas prezumpcija, ir tuo sudėtingiau suinteresuotajam asmeniui šią prezumpciją paneigti įrodant, kad, nepaisant šio rūpestingumo, jis negalėjo žinoti apie jam žalingas priemones.

69. Todėl tai, jog Taryba, siekdama užtikrinti, kad būtų pranešta tinkamai, Oficialiajame leidinyje paskelbė pranešimus, sustiprina prezumpciją, kad suinteresuotieji asmenys žinojo apie priemones, kuri, aišku, tvirtesnė nei paprasta prezumpcija, taikytina tuo atveju, kai oficialiai paskelbiama apie pačias sankcijas.

70. Galiausiai kyla klausimas dėl fakto (žinojimo apie sankcijas) prezumpcijos stiprumo, nuo kurios priklauso atsakymas į šioje byloje iškeltą klausimą, t. y. nuo kada tapo įmanoma ginčyti priemones, ir iki kada.

28 — Paprastai lėšų įšaldymo atvejais šis momentas yra tada, kai suinteresuotasis asmuo nesėkmingai bando atlikti kokią banko operaciją. Tad banko įstaigų pateikiama informacija gali būti labai naudinga siekiant patikrinti suinteresuotųjų asmenų pareiškimus dėl sužinojimo apie priemones momento. 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui (OL L 309, p. 15) puikiai parodyta, kokių mastu iš bankų reikalaujama dalyvauti įgyvendinant Sąjungos priemones, susijusias su juose laikomų indėlių judėjimu. Šiuo klausimu jos 4 konstatuojamojoje dalyje pažymima, kad jau pagal 1991 m. birželio 10 d. Tarybos direktyvą 91/308/EEB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui (OL L 166, p. 77) buvo „reikalaujama, kad valstybės narės uždraustų pinigų plovimą ir įpareigotų finansų sektorių, kurį sudaro kredito įstaigos ir įvairios kitos finansų įstaigos, identifikuoti savo klientus, saugoti atitinkamus įrašus, nustatyti vidaus procedūras, susijusias su personalo mokymu ir apsauga nuo pinigų plovimo, ir informuoti kompetentingas institucijas apie bet kokius pinigų plovimo požymius“.

29 — Žr. minėto Sprendimo *Komisija prieš Socurte* 31 punktą.

D – Ieškinio pareiškimo terminas. „*Dies a quo*“

71. EB 263 straipsnio šeštoje pastraipoje nustatyta, kad „šiam straipsnyje nurodyti ieškiniai turi būti pareikšti, nelygu atvejis, per du mėnesius nuo akto paskelbimo, pranešimo apie jį ieškovui dienos arba, jei to nebuvo padaryta, nuo tos dienos, kai ieškovas apie jį sužinojo“.

72. Ši paskutinė sakinio dalis svarbiausia nustatant šios nuostatos reikšmę Sąjungos ieškinių sistemoje, kai nagrinėjami privačių asmenų ieškiniai dėl tiesiogiai ir konkrečiai su jais susijusių aktų. Ši sistema, kaip akivaizdu „Sąjungoje, kuri yra teisinė sąjunga“³⁰, turi atitikti tam tikrus kreipimosi į teismą reikalavimus, nes būtina yra teisės į veiksmingą teisminę gynybą, kuri šiuo metu užtikrinama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį, dalis.

73. Šioje byloje nagrinėjamos priemonės, žinoma, kaip jau minėjau, yra nuostatos, apie kurias turi būti pranešta ieškovui. Ar tai, kad priemonės buvo paskelbtos, todėl ieškinio pareiškimo terminas nustatytas atsižvelgiant į jų paskelbimo dieną, galėtų pažeisti šį principą? Tai, kad galima pateikti tokius argumentus, o Bendrasis Teismas jais rėmėsi, rodo, kad bet kuriuo atveju susiduriame su diskutuotinu klausimu. Būtent tai, mano nuomone, ir įrodo, kad Bendrasis Teismas neturėjo atmesti ieškinio tokiu pagrindu, kuriuo remiantis jis buvo atmestas.

74. Iš principo nediskutuotina tai, kad siekiant užtikrinti teisinį saugumą procesiniai terminai aiškintini siaurai. Tačiau šiuo principiniu reikalavimu nenukrypstama į kraštutinumus ir pačioje Sutartyje, kurioje, nors prireikus pripažįstama, kad svarbu, jog apie aktą būtų žinoma iš tikrųjų, taip pat nurodoma, kad terminai gali būti skaičiuojami atsižvelgiant į konkrečias atvejo aplinkybes.

75. Be to, darytina išvada, kad Bendrojo Teismo proceso sistemoje taip pat atsižvelgiama į dėl nuotolio tarp teisės subjektų ir Teisingumo Teismo buvėnės kylančius keblumus pasinaudoti teise kreiptis į teismą. Nors Bendrojo Teismo procedūros reglamento 102 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad procesiniai terminai dėl nuotolių pratęsimi, šia nuostata nuo pat pradžių buvo tik siekiama suteikti galimybę kreiptis į teismą vienodomis sąlygomis, t. y. kad nuotolis – svarbesnis veiksnys praeityje – negalėtų tapti aplinkybe, nuo kurios priklausytų faktinis pasinaudojimas didesne arba mažesne dalimi visu taikomu terminu.

76. Nors galėtume teigti, kad dėl komunikacijos priemonių progreso terminų dėl nuotolių pratęsimas šiuo metu yra mažiau pateisinamas nei praeityje, reikia pripažinti, kad atveju, kaip nagrinėjamuoju byloje, sąvoka „nuotolis“ vėl įgyja savo prasmę kaip fizinė realybė, iš kurios atsiranda komunikavimo tarp dviejų skirtingų subjektų erdvėje keblumų. Tai yra „nuotolis“, kurio, kalbant perkeltine prasme, technologija negali įveikti ir dėl kurio tokios nuostatos, kaip antai Bendrojo Teismo procedūros reglamento 102 straipsnio 2 dalis, išsaugo visą savo reikšmę.

77. Nors galima preziumuoti, kad privatus asmuo žino apie aptariamą aktą, kai yra vienos iš valstybių narių teritorijoje, tokia prezumpcija tampa problemiška tokiu atveju, kai suinteresuotasis asmuo yra toli nuo Sąjungos sienų. Iš tikrųjų ši prezumpcija taikoma kartu su žinojimo prezumpcija, kuriai būdingas akto paskelbimas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*. Toks žinojimas negali būti preziumuojamas be kitų sąlygų, viršijant Sąjungos, kuri niekada nesiekė reikštis *urbi et orbi*, teisės veiksmingumo apimtį.

78. Savo ruožtu Europos Žmogaus Teisių Teismas visada pabrėžia momentą, kai suinteresuotasis asmuo „iš tikrųjų“ sužino jam nepalankaus akto turinį, svarbą siekiant nustatyti procedūros terminų skaičiavimo pradžią³¹.

30 — Tai paradigmė sąvoka, pavartota 1986 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Les Verts prieš Parlamentą* (243/83) 23 punkte, o neseniai 2012 m. birželio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Lenkija prieš Komisiją* (C-335/09 P) 48 punkte.

31 — Pavyzdžiui, žr. 1999 m. kovo 25 d. Sprendimo *Papachelas prieš Graikiją* (pareiškimo Nr. 31423/96) 30 punktą.

79. Galiausiai kyla klausimas, ar nagrinėjamos bylos aplinkybėmis apeliantams reikėjo suteikti visas teisės sistemoje sudarytas galimybes, kad jie galėtų įrodyti, jog dėl *force majeure* priežasčių iš tikrųjų apie aptariamas priemones sužinojo tik daug vėliau po jų paskelbimo, dėl ko gali būti, kad praleido ieškinių pareiškimo terminus³².

E – Ieškinių nagrinėjimas Bendrajame Teisme. Netinkamas Bendrojo Teismo procedūros reglamento 111 straipsnio taikymas

80. Šiose bylose matėme, kad Bendrasis Teismas pagal Procedūros reglamento 111 straipsnį pripažino apeliančių pateiktus ieškinius nepriimtinais vien remdamasis ieškiniais ir griežtai taikydamas SESV 263 straipsnyje numatytą dviejų mėnesių terminą. Bendrasis Teismas tik pripažino, kad pranešimai apie sankcijas buvo oficialiai paskelbti, ir padarė išvadą, jog pagal Procedūros reglamento 102 straipsnio 2 dalį dviejų mėnesių terminas prasidėjo praėjus keturiolikai dienų po šio paskelbimo.

81. Turiu sutikti su Bendruoju Teismu (nutarčių, dėl kurių pateikti apeliaciniai skundai, 17 punktas), kad apeliantai nė nenurodė galimo *force majeure* arba aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, buvimo pagal Teisingumo Teismo statuto 45 straipsnį.

82. Vis dėlto apeliantai, išdėstę faktus (apeliacinių skundų 18–36 punktai), iš kurių buvo aiškiai matyti, kad apie sankcijas buvo paskelbta bent jau atsižvelgiant į didelį nestabilumą toje teritorijoje, kur jie buvo, pažymėjo, kad jiems nebuvo asmeniškai pranešta apie šias priemones. Jau pažymėjau, kad pati Taryba savo 2012 m. liepos 14 d. atsakyme į Teisingumo Teismo pateiktus klausimus tiesiogiai pripažino situaciją Dramblio Kaulo Krante 2011 m. kovo ir balandžio mėn. „chaotiška“.

83. Manau, suprantama, kad Teisingumo Teismui iš principo nepriklauso nagrinėjant apeliacinį skundą analizuoti šių aplinkybių. Tačiau būtent jo kompetencijai priklauso nuspręsti, ar Bendrasis Teismas, vien remdamasis pačiu ieškiniu savo iniciatyva nusprendęs, kad jis yra nepriimtinas, pakankamai užtikrino teisę į veiksmingą teisminę gynybą labai ypatingomis nagrinėjamos bylos aplinkybėmis.

84. Šiuo klausimu galiu iš karto konstatuoti, kad taip nebuvo. Konkrečiau kalbant, manau, kad Bendrasis Teismas turėjo apeliantams suteikti galimybę išdėstyti priežastis, dėl kurių, anot jų, būtų pateisinama iš SESV 263 straipsnyje numatytų datų taikyti tą, kai ieškovas sužinojo apie priemones, o ne akto paskelbimo datą. Be to, kaip matysime toliau, jis turėjo procesinių priemonių, kurios jam leistų tai padaryti.

85. Atsižvelgiant į rimtas pasekmes, kurių neišvengiamai atsiranda suinteresuotiesiems asmenims, kai Bendrasis Teismas savo iniciatyva atmeta jų ieškinį, manau, kad, atsižvelgiant į ypatingas bylos aplinkybes, reikėjo, kad Bendrojo Teismo procedūros reglamento aiškinimo ir taikymo rezultatai labiau atitiktų teisės į teisminę gynybą, garantuojamos pagal ESPTC 47 straipsnį, reikalavimus.

86. Kaip matėme (naudinga tai pakartoti), Bendrasis Teismas nusprendė taikyti Procedūros reglamento 111 straipsnį, pagal kurį jam leidžiama nutartimi atmesti ieškinius, kurie atrodo „akivaizdžiai“ nepriimtini. Tačiau nagrinėjamos bylos aplinkybėmis dėl jau išdėstytų priežasčių abejotina, kad ieškiniai buvo „akivaizdžiai“ nepriimtini.

32 — Nepradėdamas analizuoti klausimo, kurį galbūt turi vertinti Bendrasis Teismas, pažymėsiu, kad neatrodo, jog būtų pernelyg sudėtinga įrodyti, nuo kurio momento apeliantai iš tikrųjų sužinojo apie priemones. Dėl pačios turto išaldymo priemonės pobūdžio ji yra veiksminga arba taikoma nuo to momento, kai su minėtu turtu bandoma atlikti kokį nors disponavimo veiksmą. Šiuo klausimu finansinės įstaigos galėtų pateikti tam tikro pobūdžio informaciją, kaip matėme 28 išnašoje. Galima teigti, kad panaši situacija yra dėl draudimo atvykti į Sąjungos teritoriją, kurį įgyvendinti tenka valstybės narėms.

87. Iš tikrųjų manau, kad dėl nagrinėjamos bylos aplinkybių Bendrasis Teismas turėjo atsižvelgti į Procedūros reglamento 113 straipsnyje numatytą galimybę savo iniciatyva bet kuriuo metu, išklausius šalis, nuspręsti, ar viešosios tvarkos požiūriu nėra draudimo tęsti bylos nagrinėjimą. Tuomet būtų buvę galima pripažinti ieškinį nepriimtiniu, jeigu užbaigiant procesą, per kurį suteikiamos atitinkamos garantijos, taip būtų buvę nuspręsta.

88. Mano nuomone, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 111 straipsnis taikomas tik tokiais atvejais, kai ieškinys „akivaizdžiai“ nepriimtinas, ir tai yra neabejotina ir nediskutuotina, taip gali būti nuspręsta nepradėjus rungtyniškumo principu pagrįsto proceso ir pirmiausia – nesant būtinybės, kad šalys pareikštų savo nuomonę šiuo klausimu.

89. Atvirkščiai, Procedūros reglamento 113 straipsnis pagrįstas principu, kad nepriimtumas nėra akivaizdus, dėl to gali būti ginčijamasi ar diskutuojama: būtent todėl jame visiškai teisingai nurodytas būdas, kaip galima aptarti klausimą. Žinoma, tai, kad šioje nuostatoje numatyta galimybė pripažinti ieškinį nepriimtiniu „bet kuriuo metu“, leidžia manyti, kad pirmiausia kalbama apie galimybę atmesti ieškinį, kuris iš pradžių buvo pripažintas priimtiniu ir procesas yra tos stadijos, kai galbūt tuoj bus priimtas sprendimas dėl bylos esmės. Tačiau, mano nuomone, reikšminga tik tai, kad sąvoka „bet kuriuo metu“ apima ir proceso pradžią, ir ypač idėją, kad galimybė pripažinti ieškinį nepriimtiniu vėlesnėse proceso stadijose pabrėžiama tai, jog nuostatoje numatyti atvejai dėl ieškinių, kurių nepriimtumas nėra „akivaizdus“.

90. Galiausiai dėl tokios Bendrojo Teismo nutarties iš apeliančių buvo atimta galimybė pasinaudoti teise kreiptis į teismą ne neišnagrinėjus galimybių pasinaudoti jam suteiktomis procesinėmis galimybėmis kuo tiksliau nustatyti, ar apeliantai savo ieškinį Bendrajam Teismui pareiškė nepraleidę termino, skaičiuojamo nuo to momento, kai sužinojo apie su jais susijusias priemones.

91. Mano nuomone, vien dėl šio motyvo galima patenkinti šiuos apeliacinius skundus: ne todėl, kad Bendrasis Teismas neleido ginčyti ginčijamų aktų, o todėl, kad jis nesistengė kiek galėdamas leisti apeliantams pagal galimybes įrodyti, kad jų ieškiniai nagrinėjamos bylos aplinkybėmis buvo pareikšti nepraleidus termino. Kitaip tariant, pagal proceso teisę taip yra todėl, kad Bendrasis Teismas nusprendė išnagrinėti draudimą tęsti procesą remdamasis Procedūros reglamento 111 straipsniu, o ne minėto reglamento 113 straipsniu, nors tokia jo pareiga numatyta ESPTC 47 straipsnyje.

92. Šiuo klausimu dėl Bendrojo Teismo skundžiamų nutarčių 16 punkte nurodyto argumento, susijusio su teisiniu saugumu, galiu tik pažymėti, kad jis man neatrodo įtikinamas. Akivaizdu, kad taikant proceso terminų senatį siekiama užtikrinti teisinį saugumą ir užkirsti kelią bet kuriuo metu kelti klausimą dėl aktų ar nuostatų, skirtų sukelti teisinių pasekmių ir dėl to tretiesiems asmenims lūkesčių arba netgi teisių, galiojimo. Tačiau atsižvelgiant į šioje byloje nagrinėjamas priemones teisinio saugumo principas turi būti palygintas su kitais interesais ir konstitucinėmis teisėmis.

93. Be to, pabrėžtina tai, kad esant tokiam atvejui, kaip antai šioje byloje, kai suinteresuotieji asmenys patiria dėl vykstant procedūrai, kurioje jie negalėjo dalyvauti, priimtų priemonių atsiradusias teises pasekmes, svarbu kuo daugiau užtikrinti teisinėje sistemoje numatytas šių priemonių teismo kontrolės galimybes. Tokiais atvejais išnaudoti procesines priemones, suteikiančias galimybę veiksmingai pasinaudoti teise pareikšti ieškinį, privaloma siekiant užtikrinti tiek pagrindinių teisių gynybą, tiek teisėtą Sąjungos naudojimąsi jai suteikta kompetencija.

F – Dėl apeliančių atstovų elgesio šiame procese ir galimų to pasekmių bylos sprendimui

94. Galiausiai reikia atkreipti dėmesį į tam tikras aplinkybes, atsiradusias per procesą Teisingumo Teisme. Žinoma, jeigu apeliančiai būtų buvę rūpestingesni, jie būtų ieškiniuose išdėstę argumentus, pagrindžiančius tai, kad jų ieškiniai buvo pateikti nepraleidus terminų. Be to, ne tik būtų buvę rūpestingiau, bet ir bent dėl minimalaus rūpesčio kliento interesais atsakingiau, jei apeliančių advokatai būtų atvykę į Teisingumo Teismo šioje byloje paskirtą viešą posėdį, kuris dėl jų nedalyvavimo neįvyko. Per jį jie būtų galėję Teisingumo Teismui paaiškinti aplinkybes ir priežastis, kurių negalėjo išdėstyti Bendrajame Teisme.

95. Visa tai tiesa. Tačiau norėčiau pabrėžti Tarybos priimtų apeliantsams taikomų priemonių (jų teises ir laisves ribojančios priemonės) ypatingumą, šių priemonių priėmimo procesą (be galimybės būti išklaustyti ar gintis), aplinkybę, kad ieškinys Bendrajame Teisme yra vienintelė suinteresuotųjų asmenų gynybos priemonė (akivaizdi teisinėje valstybėje suteikiamų garantijų išimtis), galimybių asmeniškai pranešti apie priemones asmenims, buvusiems ne Sąjungos teritorijoje, nebuvimą ir situaciją, kurią Taryba apibūdino kaip „chaotišką“. Nors atskirai nagrinėjant kiekvieną aplinkybę jos prilygtų rimtam Sąjungoje užtikrinamų teisių ir garantijų pažeidimui, kalbant apie jas bendrai, reikėtų pažymėti, kad teisinės valstybės principo reikalavimų atžvilgiu susidarė labai sudėtinga ir kritinė situacija.

96. Galiausiai, jeigu dėl apeliančių gynėjų nenumatymo pareiškiant ieškinį Bendrajame Teisme ir jų nepateisinamo nedalyvavimo Teisingumo Teismo posėdyje iš apeliančių būtų galutinai atimta galimybė gintis nuo Tarybos paskirtų priemonių, tai būtų paskutinė pirmą aprašytą aplinkybių grandis, kurios, aišku, galima išvengti.

97. Iš tikrųjų, kaip jau minėjau, apeliančiai dar ieškiniuose buvo nurodę pakankamai informacijos apie ypatingas nagrinėjamos bylos aplinkybes, dėl kurios Bendrasis Teismas galėjo atkreipti dėmesį į tai, kad visiškai įmanoma, jog jie nesužinojo apie skundžiamas priemones ir iš esmės negalėjo gintis po jų oficialaus paskelbimo. Atsižvelgiant į bylos, dėl kurios buvo į jį kreiptasi, pobūdį, Bendrasis Teismas šiuo atžvilgiu turėjo ne lanksčiau aiškinti procesinius terminus, o atidžiau atsižvelgti į susijusius konstitucinius principus, visų pirmą teisės į gynybą principą, ir suteikti apeliantsams galimybę pateisinti tai, kad SESV 263 straipsnyje numatytą terminą reikėjo skaičiuoti nebūtinai nuo paskelbimo apie priemones datos. Šiuo tikslu būtų užtekę, kad jis būtų taikęs Procedūros reglamento 113 straipsnį, kai sprendė ieškinio nepriimtinumą klausimą.

98. Dėl jau minėto neatvykimo į teismo posėdį pažymėtina: nors tai yra nedovanotinas apeliančių advokatų poelgis, jį reikia atleisti, jei dėl to gali būti rimtai pažeistos apeliančių teisės. Iš tikrųjų apeliančiai, kuriems skirtos priemonės susijusios su laisve atvykti į Sąjungos teritoriją ir jų lėšų išlaidų valstybėse narėse, neturėtų patirti pasekmių dėl tokio jų atstovų proceso poelgio, nes jie, žinoma, negali apsieiti be jų paslaugų taip pat kaip ir piliečiai, kurių bylų aplinkybės yra ne tokios ypatingos, kokios yra apeliančių atveju³³. Siekiant užtikrinti, kad teisminė gynyba iš tiesų būtų veiksminga, manau, kad bet kas, būdamas tokioje kaip apeliančių situacijoje, turi turėti galimybę teisme pasinaudoti visomis Sąjungoje suteikiamomis galimybėmis gintis, o kaip matėme, nagrinėjamu atveju šios galimybės ypač ribotos.

99. Šioje vietoje reikia patikslinti, kokiomis sąlygomis būtina patenkinti apeliančių atitinkamuose apeliaciniuose skunduose nurodytus reikalavimus.

33 — Tam tikra prasme man atrodo, galėtume remtis Europos Žmogaus Teisių Teismo doktrina dėl teisės subjekto teisės, kad jo teisė į gynybą baudžiamajame procese nebūtų pažeista dėl netinkamo teismo paskirto advokato elgesio. Konkrečiai žr. 1989 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Kamasinski prieš Austriją* (pareiškimo Nr. 9783/82).

100. Mano nuomone, reikia pritarti antrajam pagrindui, susijusiam su griežtu SESV 263 straipsnio taikymu, nes, nors apeliantai ir neplėtojo, kaip privalejo, pagrindo dėl jiems kylančių pasekmių, jie aiškiai nurodė aplinkybę, kad apie ribojamąsias priemones jiems nebuvo pranešta asmeniškai. Šito turėjo pakakti Bendrajam Teismui nuspręsti, kad ieškiniai nėra „akivaizdžiai“ nepriimtini, todėl Procedūros reglamento 111 straipsnis netaikytinas; abejodamas dėl ieškinių priimtumo, jis turėjo priimti sprendimą pagal minėto reglamento 113 straipsnį, t. y. išklauses šalis.

101. Pitarus šiam antrajam pagrindui, logiškai nebenaudingas sprendimas dėl pirmojo pagrindo, nes tinkamas momentas nuspręsti, ar buvo *force majeure* atvejis, bus būtent tada, kai Bendrasis Teismas, išklauses šalis, spres dėl ieškinių priimtumo.

VI – Dėl galimybės Teisingumo Teismui priimti galutinį sprendimą byloje

102. Pagal Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnį, „jei apeliacinis skundas yra pagrįstas, Teisingumo Teismas Bendrojo Teismo sprendimą panaikina. Jis gali pats paskelbti galutinį sprendimą, jei toje bylos stadijoje tai galima daryti, arba grąžinti bylą Bendrajam Teismui“.

103. Mano nuomone, šioje byloje nėra toks atvejis, kai Teisingumo Teismas galėtų pats priimti galutinį sprendimą, nes ginčas yra dėl ieškinių, pateiktų siekiant panaikinti skundžiamas priemones, nepriimtumo, o ne dėl priemonių ar aktų, pagal kuriuos jos buvo priimtose.

104. Manau, kad Teisingumo Teismas turėtų tik panaikinti nutartis dėl ieškinių nepriimtumo ir grąžinti bylą Bendrajam Teismui, kad šis, suteikęs galimybę apeliantams ir kitoms šalims pagal Procedūros reglamento 113 straipsnį įrodyti, kad galėjo būti, jog ieškiniai nebuvo pareikšti praleidus terminus, galiausiai išspręstų jų priimtumo klausimą.

105. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas, atsižvelgęs į nurodytus argumentus, turėtų palyginti visas bylos aplinkybes, visų pirma atsižvelgti į ginčijamų priemonių pobūdį, jų priėmimo procedūrą, teisių gynimo priemones, kuriomis galima pasinaudoti ginčijant šias priemones, kada ir kaip suinteresuotieji asmenys labiausiai tikėtina galėjo sužinoti apie šias priemones, ir galiausiai ypač trumpą laiko tarpą nuo pagal SESV 263 straipsnį numatyto termino pabaigos iki ieškinių pateikimo (nuo trijų mėnesių iki šešių dienų, nelygu atvejis).

106. Galiausiai, nors apeliantė A.D. Bonie-Claverie buvo išbraukta iš Sprendimo 2010/656/BUSP II priede pateikto sąrašo, tai absoliučiai nereikia, kad nebūtu jos ieškinio dalyko, nes dėl palankaus sprendimo jai būtų suteikta galimybė reikalauti atlyginti patirtą žalą.

VII – Išlaidos

107. Remdamasis Procedūros reglamento 184 straipsnio 2 dalimi, siūlau Teisingumo Teismui atidėti bylinėjimosi išlaidas klausimą.

VIII – Išvada

108. Atsižvelgdamas į prieš tai išdėstytus argumentus, Teisingumo Teismui siūlau pritarti antrajam apeliacinių skundų pagrindui ir nuspręsti:

- 1) panaikinti 2011 m. liepos 13 d. Bendrojo Teismo nutartis pripažinti ieškinius, užregistruotus Nr. T-348/11–T-352/11, nepriimtinais;

- 2) grąžinti bylas Bendrajam Teismui, kad šis, išklausęs šalis pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 113 straipsnį, nuspręstų, ar ieškiniai priimtini;
- 3) atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimą.